

Pensioenakkoord ja of nee?

Oplossingen blijven noodzakelijk.

Er is al heel wat afgeschreven en afgegeven op het pensioenakkoord zoals dat thans met name in de achterbannen van de bonden ter beoordeling voor ligt. Axyos volgt die discussie op de voet en wil graag aan het debat deelnemen. Wij doen dat in de overtuiging dat wat het eindoordeel over dit pensioenakkoord ook zal zijn, oplossingen voor de reële problemen van ons huidige stelsel noodzakelijk zijn en wel op korte termijn.

Waar is iedereen het wel over eens.

Dat het langlevensrisico vertaald moet worden in het mee-ademen van de pensioenleeftijd en dat ook gepensioneerden moeten gaan meebetalen voor hun eigen aandeel daarin is vrij algemeen aanvaard. Dat meer volatiele financiële markten niet altijd kunnen worden opgevangen door premie en bijstortingsbeleid is voor praktisch iedereen ook wel begrijpelijk, al vinden sommigen de rol van werkgevers hierbij niet groot genoeg. Dat een herbezinning op het toezichtkader noodzakelijk is, niemand die daar aan twijfelt. Dat daarbij in het bijzonder ook gekeken moet worden naar de positie van gepensioneerden, die als enigen in de huidige situatie daadwerkelijk gedurende een groot aantal jaren koopkracht inleveren, omdat hoge dekkingsgraden die inhaal indexering in zicht brengen nog niet op korte termijn mogen worden verwacht, geen zinnig mens dat er aan lijkt te twijfelen.

Zeker in het pensioenakkoord op hoofdlijnen van juni vorig jaar, maar ook in het meer gedetailleerde akkoord van 3 maart, dat overigens nooit officieel is gepubliceerd, en bij de thans ter discussie staande uitkomst van juni 2011 wordt voor al deze hierboven genoemde knelpunten een adequate oplossing geboden.

Waarom dan toch discussie

Zoals we dat binnen Axyos, met vele contacten in het pensioenveld, beoordelen spitst de discussie zich toe op een drietal hoofdzaken.

- Is de mate van zekerheid voor wat betreft de nominale aanspraken wel terecht losgelaten?
- Delen de werkgevers wel voldoende mee in de financiële risico's van het fonds?
- Moeten meerdere oplossingsrichtingen bespreekbaar zijn en welke ruimte is er voor maatwerk bij de uitwerking in ondernemingen en bedrijfstakken?

Op de inhoud van deze drie punten zullen wij hieronder onze zienswijze weergeven, maar eerst willen wij nog even aandacht vragen voor de publicatie van het boek "defined ambition" dat naar aanleiding van de promotie van Jan Tamerus op 22 juni bij de VU in Amsterdam is verschenen. Wij raden iedereen die bij het pensioenbeleid is betrokken en al diegenen die in de materie geïnteresseerd zijn aan kennis te nemen van dit goed leesbare en doorwrochte werkstuk.

Nominaal kader met 97,5% zekerheid of reëel kader

In het thans van toepassing zijnde Financieel Toetsingskader (FTK) wordt enerzijds uitgegaan van een zekerheidsmaatstaf voor wat betreft de nominale reeds opgebouwde rechten van 97,5% en anderzijds wordt in relatie daarmee een disconteringsrente gehanteerd die uitgaat van de risicovrije swapcurve. Twee elementen die in de praktijk problemen opleveren. Zo blijkt uit cijfers dat weliswaar op de heel lange termijn gemeten de meeste pensioenfondsen die 97,5 % zekerheidsmaatstaf wel halen, maar over een kortere meer recente periode gemeten is dit bij veel fondsen niet het geval geweest. Dat geeft ook vragen naar de toekomst toe, reden waarom ondermeer de meerderheid van de commissie Don adviseerde grotere buffers te gaan aanhouden en dus de prijs voor de bestaande regelingen feitelijk aanzienlijk te verhogen. Een punt dat nog steeds actueel is wanneer men opteert voor handhaving van het nominale kader en de bijbehorende zekerheidsmaatstaf. Probleem blijft daarnaast dat niet geregeld is wat er moet gebeuren als de uitkomsten toch negatiever zijn dan was veronderstelt. Uiteindelijk volgt dan afstempelen zodat van echte garanties ook in deze contractsvorm geen sprake is.

Er is dan ook een niet principieel maar materieel wel van belang zijnde verschil met het in het pensioenakkoord voorgestane reële toetsingskader. Weliswaar is de geboden zekerheid ten aanzien van het opgebouwde recht minder en zal er daardoor vaker en eerder, maar tegelijkertijd ook in mindere mate, gekort worden op de verworven rechten, maar daar staat tegenover een hogere kans op indexatie en een verkorting van de periode waarin sprake zal zijn van indexatie achterstand. Het pensioenresultaat (de hoogte van de daadwerkelijke uitkeringen) zal daardoor beter worden dan in de bestaande methodiek. En dat alles als gevolg van het hanteren van een meer realistische en meer stabiele discontovoet die is gebaseerd op de daadwerkelijk te realiseren rendementen aansluitend op het beleggingsbeleid dat het betrokken pensioenfonds hanteert.

Er zijn nogal wat personen en instanties die hiervoor bevreesd zijn omdat ze er van lijken uit te gaan dat pensioenfondsbesturen met de bepaling van die discontovoet niet prudent genoeg zullen omgaan of een beleid zullen kiezen dat vooral ten voordele van de ouderen uitpakt en dus jongeren zou benadelen. Die vrees lijkt Axyos niet nodig als wij zien hoe zorgvuldig pensioenfondsbesturen tot nu toe hebben geopereerd, de evenwichtige belangenafweging die zij als opdracht hebben meegekregen in de pensioenwet alsmede het strenge toezicht dat door DNB wordt toegepast juist ook op het punt van de prudent person regel. Onze conclusie is dan ook dat met het in het pensioenakkoord voorgestelde reële toetsingskader zowel de pensioenfondsen gediend zijn omdat zij met een veel minder volatiel beleid te maken zullen hebben, als ook de deelnemers die een beter pensioenresultaat tegemoet kunnen zien. De grootste winnaars daarbij zijn weliswaar de gepensioneerden die minder vaak en gedurende een kortere periode met achterstanden in indexatie te maken zullen hebben, maar dit gaat niet ten koste van andere groeperingen. In het huidige beleid zijn het de gepensioneerden die als enigen daadwerkelijk koopkracht inleveren en daar komt terecht enigszins een correctie op.

Delen werkgevers mee in risico

Het antwoord op deze vraag kan niet eenduidig met ja of nee beantwoord worden. Maar dat geldt ook al voor de huidige situatie tenzij, wat langzamerhand niet meer voorkomt, sprake is van een bijstortverplichting in een ondernemingspensioenfonds. 80% van alle

deelnemers zit overigens in een bedrijfstak pensioenfonds waar hoogstens sprake is van een herstellpremie. Voor een gemiddeld fonds is 6% punt nodig om de dekkingsgraad met 1% punt omhoog te brengen. Een erg effectief instrument kunnen we dat dus niet noemen en het begrip “symbolische extra bijdrage”, die bovendien niet daadwerkelijk een effect heeft op de indexatie of de financiële positie van het fonds, ligt eigenlijk meer voor de hand.

Toch is ook de beantwoording van de vraag met een eenduidig neen ook niet op zijn plaats. Immers vanuit de actuele financiële positie van een bedrijf of bedrijfstak kan altijd worden ingezet op welke verbetering van arbeidsvoorwaarde dan ook. En in de komende jaren zal er wat dat betreft onderhandelingsruimte ontstaan wanneer de bestaande verplichtingen rondom de financiering van VUT-regelingen en de VPL deal zullen zijn afgerond.

Het voornaamste verschil met het verleden is dat het allemaal geen automatisme meer is dat kostenstijgingen in de pensioenregeling doorwerken in een premieverhoging. Via CAO onderhandelingen zal blijken of deze kostenstijgingen zullen neerslaan in een versobering van de regeling of dat aanwending van arbeidsvoorwaardelijke ruimte toch tot *een pensioenpremie stijging* zal leiden. Feitelijk wordt alleen voor het langlevensrisico in principe die weg afgesloten en al het andere blijft bespreekbaar.

Meerdere oplossingsrichtingen en maatwerk.

Vanwege uiteenlopende opvattingen binnen met name de FNV zijn er tussen maart van dit jaar en dit moment nogal wat veranderingen aangebracht in het pensioenakkoord. Feitelijk kan iedere onderneming als het een OPF heeft en iedere bedrijfstak als het om een BPF gaat zijn eigen keuze maken welk toezichtkader inclusief de daarbij behorende zekerheidsmaatstaf van toepassing zal zijn.

Van belang daarbij is dat er een goede verdeling van de bevoegdheden tussen de cao tafels waar de regelingen tot stand komen en de pensioenfondsbesturen wordt gecreëerd. Het pensioenfondsbestuur kan immers, mits de regeling daarvoor ruimte biedt, het best in concrete situaties aan de verschillende beleidsknoppen draaien om zo tot een optimaal pensioenresultaat te komen. Een te gedetailleerde uitwerking kan dit maatwerk onmogelijk maken en het pensioenfondsbestuur in een onmogelijke positie plaatsen. Dat hier overigens enig spanningsveld ligt met de roep om transparantie vooraf is een kwestie die nog wel aandacht vraagt.

Ondanks dit alles lijkt er een meer dan verbeterde strijd te zijn ontbrand waarin de ene partij het de andere niet wil toestaan zijn eigen keuze te maken. Vanuit een oogpunt van transparantie en communicatie wel begrijpelijk wellicht, maar de ingewikkeldheid over de uitleg van het pensioenbeleid is een vraagstuk apart waar zeker ook de nodige aandacht aan moet worden gegeven. De vraag voorleggen of men kiest voor zekerheid of enige mate van onzekerheid zal ongetwijfeld een voorspelbaar antwoord opleveren. Datzelfde geldt wanneer men de vraag voorlegt of men voor een lagere of een hogere uitkering opteert en de vraag of men liever een hogere of een lagere premie betaald. De

complexiteit zit juist in de verwevenheid van deze elementen en laat zich moeilijk vooraf in concrete cijfers weergeven. In ieder geval niet gemakkelijk op een voor de deelnemers toegankelijke wijze. Het is daarom goed dat juist aan deze communicatie aspecten nu de nodige aandacht gegeven lijkt te gaan worden. Op dat punt is er in de afgelopen weken en maanden veel mis gegaan. Dat feit en het gegeven dat verschillende partijen in hun eigen loopgraven lijken te liggen maakt het er niet makkelijker op, maar we moeten er in slagen dit probleem op te lossen. Daarvoor zijn de punten waarover we het allemaal eens zijn en de problemen die moeten worden opgelost te belangrijk. Verder uitstel van de besluitvorming en wetgeving is onverantwoord. De rustige manier waarop Minister Kamp in het Kamerdebat van afgelopen woensdag reageerde op kritiek en het vertrouwen dat daaruit bleek richting de pensioenfondsbesturen geeft wat dat betreft goede hoop. Dat gedegen toezicht daarbij niet kan ontbreken is eveneens een statement op basis waarvan de verschillende generaties de toekomst met vertrouwen tegemoet kunnen zien.

Martin Meijer
Managing partner Axyos

Cees Michielse
associate partner Axyos